

انجمن ادبی حکیم نظامی

مؤسس و تاریخ تاسیس :

مؤسس انجمن ادبی حکیم نظامی فقید سعید مرحوم حسن وحید دستگردی مدیر و نویسنده سابق مجله ادبی ارمغان میباشد که در حدود ماه مرداد تا آبان ۱۲۹۹ هجری خورشیدی نیز انجمن ادبی ایران را تأسیس نموده است .

انجمن ادبی ایران از بدو تأسیس پیوسته در منزل مرحوم وحید و منزل آقای دکتر حسین قلیخان قزل اباغ و در وزارت فرهنگ و منزل مرحوم میرزا رضا خان نائینی " یکی از رؤساء انجمن مزبور " تشکیل میشد .
تا اینکه در ششم بهمن سال هزار و سیصد و ده هجری خورشیدی - میرزا - رضا خان برحمت ایزدی پیوست .

از آن پس مرحوم وحید انجمن ادبی حکیم نظامی را تأسیس کرد .
در ماه بهمن هزار و سیصد و یازده - ۱۳۱۱ - اعلان تأسیس و تشکیل انجمن ادبی حکیم نظامی در مجله ارمغان منتشر گردید .

چگونگی تشکیل جلسات انجمن :

انجمن ادبی حکیم نظامی مرتباً " هر هفته شب چهارشنبه که عصر روز سه شنبه باشد در منزل مرحوم وحید " اداره مجله ارمغان " با حضور شعرا " و فضلا " اعضاء خود از چهار

ساعت بعد از ظهر تشکیل و تا ساعت هشت و حداکثر تا ساعت نه بعد ظهر جلسه ادامه داشت .

از ساعت پنج و نیم یا شش تا هفت یا هفت و نیم جلسه رسمیت یافته و شروع میشد بقرائت و مقابلو تصحیح آثار منظوم اساتید باستان - سپس اعضاء انجمن آثار نظمی خود را قرائت و از نظرات نقادى همدیگر استفاده میکردند .

بطور کلی هر جلسه از جلسات انجمن بدون استفاده علمى و ادبى خاتمه نمییافت در تمام مدت سال فقط سه ماه از ۱۵ خرداد تا ۱۵ شهریور که مرحوم وحید به قرینه سوهانک (شمیران) میرفت - انجمن تعطیل میشد - در نه ماه دیگر از سال انجمن بدون وقفه و تعطیل دائر و مشغول انجام وظیفه علمى و ادبى خود بود .

اسامی اعضاء انجمن :

نام نامى اعضاء دانشمند انجمن تا حدى که بخاطر نویسنده این سطور مانده از روی حروف تهجى بشرح ذیل میباشد :

- ۱- آقای ابراهیم صفائى ملایری ۲ - جناب آقای احمد اشتری ۳ - آقای احمد سهیلی خوانساری ۴ - آقای احمد گلچین معانی ۵ - آقای اسدالله صابر همدانى
- ۶ - آقای بیوک معیری متخلص به " رهی " ۷ - مرحوم - میرزا تقی خان بینش آق اولی
- ۸ - آقای حسین پزیمان بختیاری ۹ - آقای حسین شجره ۱۰ - آقای دکتر حسینقلی خان قزل ایاغ ۱۱ - آقای حسین مسرور " سخنپار " ۱۲ - آقای عباس فرات ۱۳ - آقای عبدالرحمن پارسا توپسروکانی ۱۴ - آقای عبدالرحمن فرامرزی ۱۵ - آقای علی اصغر عدیلی ۱۶ - آقای ملی قویم الدوله ۱۷ - آقای سید غلام رضا روحانى ۱۸ - آقای سید کریم امیری فیروز کوهی ۱۹ - مرحوم - محمد علی عبرت مصاحبى نائینی ۲۰ - آقای محمد علی ناصح ۲۱ - آقای محمد علی نجاتی ۲۲ - آقای محمد کامکار پارسی ۲۳ - آقای سید محمد محیط طباطبائى ۲۴ - مرحوم نصر الله صبوری کسروی - ملک الادب
- ۲۵ - آقای دکتر نصرالله کاسمی ۲۶ - جناب آقای هادی اشتری ۲۷ - جناب آقای هادی حائری .

کارهای اصلی انجمن :

مقصود از این عنوان خدماتی است که انجمن ادبی حکیم نظامی نسبت به آثار حکیم

نظامی گنجوی (که اساساً " مرحوم وحید انجمن را برای همان منظور تأسیس کرده بود)
بترتیب تاریخ انجام داده :

یکم : مقابلو تصحیح و تشریح دفتر مخزن الاسرار حکیم نظامی .

مخزن الاسرار پس از تصحیح و تنقیح و دور شدن شعرهای الحاقی از آن تحقیقا " دو
هزار و سیصد و پنجاه و چهار ۲۳۵۴ بیت میباشد که ابیات مشکله اش توضیح و ترجمه و شرح
شده چاپ اول آن در خرداد ۱۳۱۱ به پایان رسیده و نشر گردیده .

بواسطه اقبال علماء و فضلا و غیر هم بمطالعه این مخزن الاسرار نسخه های چاپ
اول نایاب بالنتیجه با اعاده نظر در اشعار متن و شرح های حواشی در فروردین ۱۳۲۰
چاپ دوم بطرز مطلوبتر و مرغوبتر پایان یافته و نشر گردیده است .

دوم : تصحیح و تنقیح و تشریح نامه خسرو و شیرین حکیم نظامی که پس از دور شدن
شعرهای الحاقی تحقیقا " حاوی شش هزار و یکصد و نود و ۶۱۹۰ بیت است .

چاپ اول این نامه در ماه آذر ۱۳۱۳ پایان یافته و در ماه دی همان سال نشر گردیده
چون نسخ مطبوعه بجهاتی که در باب مخزن الاسرار گفته شد نایاب گردید با اعاده نظر
بچاپ دوم شروع گشته ظاهرا " در حدود یک سوم از تمام این نامه طبع شده باشد بواسطه
رحلت مؤسس انجمن - مرحوم وحید طبع بقیه این مجلد ناتمام ماند .

انجمن ادبی حکیم نظامی امیدوار است که طبع دوم این نامه نامی را نیز با تمام
رسانیده و تقدیم انجمن علم و ادب جهان بنماید .

سوم : تصحیح و تشریح منظومه لیلی و مجنون حکیم نظامی که پس از جدا شدن اشعار
الحاقی مشتمل بر سه هزار و پانصد و شش " ۳۵۰۶ " بیت میباشد .

چاپ این نامه در ماه اسفند ۱۳۱۳ به پایان رسیده و نشر شده است .
چهارم : تصحیح و مقابله و تشریح شعرهای شرفنامه حکیم نظامی میباشد که شش هزار

و هفتصد و چهل و هشت ۶۷۴۸ بیت است .

در ماه خرداد ۱۳۱۶ چاپ شرفنامه به پایان رسیده و نشر گردیده .

پنجم : تصحیح و تشریح افسانه هفت بهر که مشتمل بر پنج هزار و هفتصد و یک بیت
۵۷۰۱ بیت است .

در ماه بهمن ۱۳۱۵ چاپ آن پایان یافته نشر شده .

ششم : تصحیح و تشریح اقبالنامه حکیم نظامی است که کلا - سه هزار و پانصد و پنجاه

۳۵۵۰ بیت میباشد .

در ۱۹ شهریور ۱۳۱۶ تصحیح و تحشبه آن تمام و در ماه مرداد ۱۳۱۷ چاپش پایان

یافته و نشر شده .

هفتم : تصحیح و مقابله و تشریح دیوان قصیده و غزل حکیم نظامی که بنام گنجینه گنجوی نامیده شده است .

گنجینه گنجوی مشتمل بر سه قسمت بشرح ذیل میباشد :

الف : شرح حال کامل حکیم نظامی .

ب : کتاب لغت بنام فرهنگ نظامی از حرف الف تا یاء - حاوی دو هزار و چهل و هفت - ۲۰۴۷ - لغت - کنایه - مثل - اصطلاح - مندرج در کلیه اشعار نظامی .

ج : دیوان قصیده و غزل و قطعات دارای پانصد و هفتاد و شش ۵۷۶ بیت مسلم و یکصد و نود ۱۹۰ بیت مشکوک از حکیم نظامی که در آذر ۱۳۱۸ - نشر گردیده .

توضیح : کلیه آثار منظومه حکیم نظامی که مرحوم وحید آنها را بدستاری انجمن ادبی حکیم نظامی تصحیح و تنقیح و تشریح نموده با شماره دقیق تحقیقا " بیست و هشت هزار و دویست و سی و سه ۲۸۲۳۳ بیت - مثنوی - قصیده - غزل - قطعه می باشد .

هشتم : طبع و نشر هزار اندرز نظامی در سال ۱۳۲۰ - تالیف خود مرحوم وحید .

بقیه در صفحه ۶۸

۱ - هزار اندرز منتخباتی است مانند کتاب تحفه اولوالالباب از آثار منظومه حکیم نظامی .

تاریخ تالیف تحفه اولوالالباب معلوم نشد و نیز روشن نگردید چه کسی آن را تالیف نموده . شاید تحفه تقلید از کتاب لب لباب مثنوی باشد . در هر حال محققا " مرحوم وحید کتاب تحفه را ندیده بوده است .

تحفه هنوز به چاپ نرسیده . نسخه ای از آن در کتابخانه مرحوم حاج سید نصرالله تقوی طاب ثراه موجود است نسخه اصل تاریخ کتابت ندارد - نسخه حاضر را - استاد غزل مرحوم عبرت - بخط شیوای خویش نوشته ، تحفه دارای سی و هفت باب و یک هزار و هجده ۱۰۱۸ بیت میباشد که اشعار آن بشرح ذیل از خمسه نظامی انتخاب شده است ،

(۱) از مخزن الاسرار ۲۳۲ بیت

(۲) از خسرو و شیرین ۳۲۰ بیت

(۳) از هفت پیکر ۱۱۰ بیت

(۴) از لیلی و مجنون ۲۳۰ بیت

(۵) از اسکندر نامه ۱۲۶ بیت

آقای شهری در آن مجلس بود و گفت : تا کنون محکمی باین سستی ندیده بودم . البته مرحوم استاد وحید نیز ارادت متقن را به اراده محکم ترجیح داد . نسخه را از دست من گرفت و گفت اگر بنسخه آن احتیاج داشته باشید . شماره آینده ارمغان را بگیرید . پس از آن اصرار کرد و گفت هر چه دارید بدهید و ما آنرا با کمال اطمینان در ارمغان منتشر خواهیم کرد .

پس از آن تاریخ باری دیگر بفرنگستان برگشتم در این ضمن جنگ جهانی در گرفته بود و مملکت ما را بحیر در معرکه کشیده بودند .

چون جنگ به پایان رسید ، روزی در پاریس با مرحوم عباس اقبال آشتیانی ملاقات کردم از حال استاد وحید جويا شدم و او مرا از رحلت استاد خبر داد و در ضمن باحالتی تأثر این قضیه را با آن بیان شیوای خود نقل کرد :

بر سر راه وحید مردی بینوا بود که هر روز وحید صدقهای به او میداد . دو روز از وفات وحید میگذشت که آن مرد را دیدم و از حالش پرسیدم . گفت آقا (یعنی وحید) را بخواب دیدم گفت : " من در اینجا تنها ماندهام بیا مصاحب من باش ! " فردای آن روز مرد بیچاره مرده بود !

بقیه از صفحه ۴۲

خدمات دیگر انجمن

پس از اینکه انجمن موفق بتصحیح و نشر کلیه آثار منظومه حکیم نظامی شد - بیکار ننشسته بلافاصله شروع به تصحیح و نشر آثار دیگر اساتید سخن فارسی نمود .

اول : دیوان استاد جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی را تصحیح و اشعار مشکله اش را تشریح نمود - طبع این دیوان در ماه مرداد ۱۳۲۵ به پایان رسید و نشر شده است .

دوم : اقدام بتصحیح دیوان کمال الدین اسماعیل که تا آخر قصاید آن در زندگی مرحوم وحید تصحیح و تشریح شده و پس از رحلت مرحوم وحید تا پایان سال ۱۳۲۶ غزلیات و ترجیع بندهای آن نیز مقابله و تصحیح و تشریح و بطور کلی نه قسمت از ده قسمت دیوان کمال الدین تصحیح و ابیات مشکله اش شرح و برای چاپ شدن آماده میباشد .

رجاء و ائق آنکه دیوان کمال الدین نیز مانند دیگر آثار انجمن ادبی حکیم نظامی چاپ و نشر شده رشته خدمات علمی و ادبی انجمن گسیخته نشود . انشاء الله